

ne figyelmeztetni, s csak másodsorban az évfordulóra... Az Új Symposion ebből az *újrövidítéséből* szeretné kivenni részét, s nemcsak ebben a számban, hanem januári, februári és márciusi számában is. Szép bizonyítésként annak, hogy a sinkói művel való párbeszédteremtés igénye többünk, sokunk valós szellemi szükséglete és — hiszszük — arra is, hogy művelődési életünk egésze felkészült e párbeszédre, s vállalja azt.”

Folyóiratunk márciusi számának egy részét ugyancsak a sinkói életmű-kutatás eredményeinek szentelte, a Forum Könyvkiadó pedig Sinkó Ervin válogatott verseinek kiadására készült, amelyet Bori Imre irodalomtörténész Sinkó költészetét vizsgáló tanulmánya vezet be.

AZ ÜZENET CSÁTH GÉZA-EM-LÉKSZÁMA. Szabadkai testvér folyóiratunk, az *Üzenet*, február—márciusi kettős számát teljes egészében a 90 évvel ezelőtt született Csáth Gézának szentelte. Dér Zoltán (a szám szerkesztője) és Bori Imre átfogó tanulmányban foglalkoznak Csáth munkásságával, majd külön tanulmányok igyekeznek megrajzolni, a novellista, a drámaíró, az újságíró, a zenekritikus, a zeneszerző és a szakíró Csáth portréját. A számot több kisebb közlés: az egykorú Csáth irodalomból való szemelvények és az író kötetének és számműveinek bibliográfiája s nem utolsósorban gazdag, többnyire ismeretlen képanyag egészít ki.

A Csáth-évforduló alkalmából a Forum Könyvkiadó Hagyományaink című sorozatában három kötetben jelenteti meg e szabadkai születésű, tragikus sorsú író műveit: novelláit, drámáit, kritikáit, publicisztikái írásait és — minden bizonnyal — a Csáth-bibliográfiát is.

KRITIKUSOK AZ ÚJ SZERB REGÉNYRŐL. Az elmúlt évben számos új szerb regény került az olvasók asztalára. Aleksandar Tišma Amire az ember használható (*Upotreba čoveka*) műve két irodalmi díjat is kiérdemelt, s kétségtelen, hogy tavaly a legjobb szerb regény volt. Második kiadása sajtó alatt van. A kritikusok szerint még néhány mű érdemel figyelmet a tavalyi regénytermésből: Dragoslav Mihajlović *Petrijin venac*, Sveta Lukić *Vodeni cvetovi*, Pavle Ugrinović *Fascinacije* és Zarko Komanina *Kolijevka* című műve vívta ki a bírálat elismerését.

Dragoš Kalajić, a *Delo* kritikusanak véleménye szerint Lukić műve, a *Vodeni cvetovi*, „urbánus regény”, akárcsak Crnjanski alkotása, a *London regénye*, vagy Momo Kapor regényei, melyek igen nagy népszerűsége tettek szert. Lukić Belgrádról ír, történelmi körképet ad. A realista regény hagyományait követi, a fennálló helyzetet mutatja be, nem magyarázza a világot.

A *Savremenik*ben Taras Kermauner kétfolytatásos tanulmányt szentel Lukić művének. „A *Vodeni cvetovi* illúziók nélküli könyv. Ritkán olvashatunk ilyen száraz és a valósághoz közel álló könyvet” — írja a szlovén kritikus. Szerinte Lukić műve „az értelmes tudat regénye a tényekről, a való helyzetéről”.

Marko Nedić a *Politik*ában méltatja Lukić regényét. Szerinte Lukić egy igazi társadalmi kérdést állított könyvének középpontjába. Regényének erkölcsi, pszichológiai és szociológiai alapja a belgrádi szerb burzsoáziának a bukása.

Dragoslav Mihajlović *Petrijin venac* című, Ivo Andrić-díjas művéről Muharem Pervić tanulmányt írt a *Delo*-ban. Rendkívül részletes elemzés alapján Pervić megállapítja, hogy Mihajlović legújabb műve a valóság regénye.

Maga a regényhős, Petrija Đorđević mondja el vallomás formájában, milyen szerinte a valóság, az élet — az ő élete. S mivel közvetlenül, nyersen mondja el, nyilvánvaló, hogy a szerző el akar kerülni minden esztétizálást általánosítást. A közvetlenség és dokumentumszerűség különös erőt kölcsönöz az elbeszélő stílusnak. Az olvasónak az a benyomása, hogy Mihajlović nem is akar semmi mást, csak elbeszélni, elmondani egy élet történetét, anélkül, hogy maga beavatkozna az eseményekbe. Művészete abból áll, hogy elrejtí a művészetet. A naturalizmustól és banalitástól, humora és a hős sorsa iránti megértése menti meg. Tömörségét Hemingwayééhoz, igazságszeretetét Norman Maileréhez hasonlítja Pervić. Ez a dokumentumkönyv az élet megsemmisíthetlenségéről tesz tanúbizonyságot, állapítja meg végül a kritikus.

Pavle Ugrinov *Fascionacije* című regényét Sava Dautović ismerteti a *Deloban*. Ugrinov új művében az 1933 és 1944 közötti időszakot mutatja be. Azt a régi Vajdaságot látjuk a könyvben, mely tele van meg nem értéssel, rivalitással az őslakosok és a betelepültek között, s melyben a nemzeti torzalkodások és ellenségeskedések tragikus következményekkel jártak. Dautović szerint Ugrinov a nemzeti ellentétekről, a nemzeti kérdésről olyan ragyogóan ír, hogy azt csak Kriježanik a hagyományos pravoszláv—katolikus ellentétekről és történelmi tévedésekről írt emlékezéseivel lehet összehasonlítani.

Žanko Komanina *Kolijevka* című regényét Đorđe J. Janić ismerteti, ugyancsak a *Deloban*. A Crna Gora-i Pelinovo faluról, végső fokon a Crna Gora-i nép életéről szól Komanina regénye. Előadásmódját a prousti hagyományokra építi. A regény alapja az emlékezés, mozgatóerői a halál, a végzet. A kritikus szerint Komanina

sikeresen foglalja egybe a kollektív életérzést. A regényről csak elismerően lehet szólni, állítja Janić. Kiemelkedő értéke az olvasmányosság. A kritikus szerint a *Kolijevka* a legjobb tavalyi szerb regények közé tartozik: egy irodalmi mester munkájának és az élményeknek az eredménye.

T. L.

EGY MACEDÓN KRITIKUS. A szarajevói *Izraz* márciusi számában Sava Penđić ismerteti Milan Gyurcsinov macedón kritikus legújabb könyvét, mely *Kritički švedocsanstva* (Kritikusi tanúságtételek) címmel jelent meg tavaly Szkopjében.

Penđić szerint Gyurcsinov a mai macedón kritika legjelentősebb képviselői közé tartozik. Új kötete váltogatás az 1953-tól 1973-ig írt kritikáiból, tanulmányaiból. Bemutatja azokat az írókat, akik a macedón irodalom háború utáni fejlődését jellemzik, valamint azokat, akik új szakaszt jelentenek, új alkotómódszert alkalmaznak. Beszámol továbbá saját kutatásairól, kételyeiről és rendszeréről.

Gyurcsinov huszonhárom éves korában kezdett bírálatl foglalkozni, amikor egy új nemzedék lépett fel a macedón irodalomban. Nemzedékársainak a fiatal kritikus szép jövőt jósolt. Kritikusai munkásságának kezdetén túl szigorú mércéket alkalmazott az alkori macedón irodalom értékelésében. Kritikusai ítéletei határozottak és utasításszerűek voltak. Később az a nézet kerekedett felül benne, hogy a macedón írónak nemcsak irodalmi és kulturális feladatai vannak, hanem történelmi küldetése is. Ezért az ötvenes évek közepén az időszerűséget és autentikusságot követeli az íróktól. Az igazi művészi értékek számonkéréséről azonban ekkor sem tesz le. Nem ismer megalkuvást, amikor a művészetről van szó. Türelmesen elemzi a műveket, mégpedig nemcsak az alkotá-

sok egészét, hanem a részleteket is, s azok között is megkülönbözteti a sikerülteket és a gyengéket. Gyurcsinov nemcsak ítélkezik, véli Penčič, hanem bizonyít, meggyőz, párbeszédet folytat az alkotókkal és a művekkel, pedagógus kritikusnak tekinthetjük, aki művészetet épít. Új könyvében Gyurcsinov egy külön fejezetet szentel a kritikának. Kiténik, hogy elkötelezett kritikus, a hazai és a világirodalom legjobb kritikai hagyományaira épít, elkötelezett irodalomért száll síkra, olyan irodalomért, amely nyomon követi a mai ember dilemmáit, megpróbáltatásait, s amely az igazság hirdetésével és esztétikai értékeivel huma-

nizálja az időt és a teret, melyben létezik, melyhez szól. Az újabb viták folyamán Gyurcsinov az irodalom szociális és artisztikus felfogása, a „történelmi determinizmus” és az „esztétikai abszolútizmus” között foglal helyet. Marxista esztétikát hirdet, állapítja meg Gyurcsinovról Penčič, amely megengedi mind az esztétikai pluralizmust, mind pedig a komplex kritikai módszert.

Penčič ismertetését azzal a megállapítással zárja, hogy Gyurcsinovnak mint kritikusnak még sok mondanivalója van.

T. L.